

Energiklagenemnda

Energiklagenemndas avgjørelse 4. september 2024

Sak: 2024/1039

Klager: X

Klagemotpart: Elvia AS

Saken gjelder: Klage på vedtak om installasjon av AMS-måler

Saken gjelder klage over vedtak fattet av Reguleringsmyndigheten for energi («RME») datert 15. mai 2024 i uenighetssak mellom X og Elvia AS om installering av strømmåler uten aktiv kommunikasjonsmodul. I vedtaket slo RME fast at nettselskapet kunne installere en AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul hos klager etter avregningsforskriften § 4-1. Energiklagenemnda opprettholdt RMEs vedtak.

Energiklagenemndas medlemmer:

Nemndsmedlemmene Helle Grønli, Tormod Anders Sletten og Morten Sundt.

1 Sakens bakgrunn

- (1) Reguleringsmyndigheten for energi (heretter «RME») fattet den 15. mai 2024 vedtak om at Elvia AS (heretter «nettselskapet» eller «Elvia») kan installere AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul hos X (heretter «klager») etter forskrift om måling, avregning, fakturering av netjtjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. av 11. mars 1999 nr. 301 (avregningsforskriften) § 4-1 andre ledd bokstav b.
- (2) Bakgrunnen for saken er manglende installasjon av AMS-måler i klagers bolig. Klager har motsatt seg dette i flere år. Den 22. februar 2024 sendte nettselskapet klager e-post med informasjon om installasjon av AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul. I e-posten ble klager bedt om å ta kontakt for å avtale tidspunkt for utskiftning av hennes gamle strømmåler. I e-posten viste nettselskapet til at måleren ville kunne bli frakoblet strømmettet dersom den ikke ble skiftet. Klager klaget til RME den 6. mars 2024.
- (3) RME ba nettselskapet om opplysninger som kunne være relevante for behandlingen av saken i brev datert 7. mars 2024.
- (4) I brev datert 22. mars 2024 svarte nettselskapet at de var pålagt å installere nye AMS-målere hos sine kunder, og at de som følge av innlevert legeerklæring hadde gitt klager mulighet til å få installert en AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul. Ettersom klager ikke har gitt nettselskapet anledning til å bytte måleren har nettselskapet varslet at

Postadresse:

Postboks 511 Sentrum
5805 Bergen

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen

Telefon: +47 55 19 30 00 post@knse.no

strømanlegget ville kunne bli stengt. Klager leverte supplerende merknader den 1. april 2024.

- (5) RME varslet om vedtak den 27. februar 2024. RMEs vurdering var at nettselskapet hadde rett til å kreve installasjon av AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul i klagers bolig, etter avregningsforskriften § 4-1 andre ledd bokstav b.
- (6) Klager svarte på forhåndsvarselet den 14. april 2024. Klager viser til at hun er el-overfølsom og motsetter seg skifte av måler fordi den ifølge henne avgir såkalt «skitten strøm».
- (7) RME fattet vedtak i saken den 15. mai 2024 med følgende konklusjon:
«Elvia AS kan etter forskrift om kraftomsetning og netjtjenester § 4-1 bokstav b kreve å installere AMS uten kommunikasjonsmodul hos [X].»
- (8) Vedtaket ble påklaget til Energiklagenemnda den 29. mai 2024. RME vurderte klagen, men konkluderte med at den ikke ga grunnlag for å endre eller oppheve vedtaket, jf. lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker av 10. februar 1967 (forvaltningsloven) § 33. Klagen og sakens dokumenter ble oversendt Energiklagenemnda ved RMEs innstilling den 4. juli 2024.
- (9) Klager og klagemotpart har i brev datert 8. juli 2024 fått informasjon om saksgangen for Energiklagenemnda og frist til å inngi kommentarer til RMEs innstilling i saken eller andre merknader. Klager innga ytterligere merknader den 11. juli 2024.
- (10) Energiklagenemnda avholdt nemndsmøte i saken 4. september 2024.

2 Reguleringsmyndigheten for energis vedtak

- (11) I vedtaket datert 15. mai 2024 redegjør RME innledningsvis for sakens bakgrunn og gjengir klagers anførsler.
- (12) RME viser til at det er åpnet for fritak fra AMS-måler med kommunikasjonsmodul dersom installasjonen er til vesentlig og dokumenterbar ulempe for sluttbruker, jf. § 4-1 annet ledd bokstav b. Det følger av forarbeidene at «vesentlig og dokumenterbar ulempe» betyr ulempe i helsemessig forstand. Gjennom forvaltningspraksis er det slått fast at helsemessig ulempe må dokumenteres med attest fra lege eller psykolog. Fritaket er videre oppfylt når kommunikasjonsmodulen er fjernet eller deaktivert. En kunde kan derfor ikke kreve å få beholde gammel måler.
- (13) RME er uenig i klagers anførsel om at Borgarting lagmannsretts dom fra 3. november 2022 gir kunder rett til å beholde gammel måler, dersom de har legeattest for helseproblemer knyttet til såkalt «skitten strøm», omtalt i dommen som spenningsvariasjoner. RME finner heller ikke grunnlag for at dommen gir nettselskapene en plikt til tilrettelegging utover installasjon av AMS uten kommunikasjonsmodul, hvis kunden har legeerklæring knyttet til el-overfølsomhet.
- (14) RME vurderer at dommen viser at nettselskapet kan ivareta kundens rett til fritak fra AMS gjennom å installere en AMS-måler uten kommunikasjonsmodul. RME kan derfor ikke se at dommen gir grunnlag for å endre deres praksis knyttet til avregningsforskriften § 4-

1 bokstav b). Kunder som får fritak, kan derfor ikke kreve tiltak utover å få installert AMS-måler uten kommunikasjonsmodul.

- (15) Når det gjelder klagers kommentar om stenging av strøm, viser RME til at det ligger utenfor deres myndighet å vurdere.

3 Klagers anførsler

- (16) Klager har i det vesentlige anført:
- (17) Klager beskriver seg selv som el-overfølsom og får akutte og kroniske fysiske og psykiske plager ved eksponering for elektromagnetiske felt fra ulike elektriske installasjoner, herunder fra AMS-målere, samt fra trådløs radiokommunikasjon. Hun opplyser at hun må aktivere flymodus på telefonen flere ganger i døgnet fordi hun opplever at hun blir syk av strålingen. Alt av trådløs kommunikasjon er uønsket i hennes bolig på grunn av helseplagene. Boligen er beskrevet som hennes eneste fristed.
- (18) Hennes plager knytter seg både til AMS-funksjonen i strømmåleren (radiokommunikasjonsenheten) og til ledningsbundet spenningsstøy (skitten strøm) produsert av elektroniske målere uten AMS-funksjon. I hennes bolig og i hennes hverdag er det derfor truffet diverse tiltak for å redusere/fjerne slik stråling og støy. Hun viser til at ny elektronisk måler produserer slik støy – særlig utenfor det frekvensområdet som er lagt til grunn for CE-godkjenning. Dette er ifølge klager godtgjort gjennom målinger og ikke motsagt. Det er i denne forbindelse vist til en rapport datert 13. oktober 2021 fra EMF Consult AS, Hjortland, OM: *Test av ledningsbundet spenningsstøy («skitten strøm») fra forskjellige generasjoner 2 strømmålere*. At enkelte er spesielt vare for slik elektromagnetisk påvirkning, har ifølge klager vært dokumentert siden 1700-tallet.
- (19) Klager påpeker at dette ikke har vært erklært uriktig av International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection (ICNIRP) eller av WHO, som er kildene til dagens grenseverdier. Dette er kun ikke påvist tilstrekkelig godt til å legges til grunn for generelle retningslinjer, ifølge klager. Klager påpeker at dette også er utfra ekstreme beviskrav som måler oppvarmingspotensialet i energien – et parameter som klager mener er irrelevant i denne sammenhengen. Klager viser til at det foreligger omfattende dokumentasjon av dette og tekniske og biofysiske forklaringer og ekspertuttalelser samt forskning som viser at skitten strøm fra elektronikk er et økende helseproblem i flere land, og da spesielt for de som er el-overfølsomme.
- (20) Klager viser til Einar Flydal og Else Nordhagen: *Smartmålerne, skitten strøm, pulser og helse*, Foreningen for EMF-reform, 2021, og påpeker at kildene som gjennomgår her og deres funn og vurderinger ikke er gjort til gjenstand for behandling hittil i noen norsk rettsinstans. Klager hevder at de heller ikke er påvist som uriktig av norsk forvaltning, men kun generelt avvist med henvisning til ICNIRPs og WHOs autoritet, som altså kun gjelder befolkningen generelt og uttrykkelig begrenser seg til vurdering av oppvarmingsfare, jf. ICNIRP Statement, *General Approach to Protection Against Non-Ionizing Radiation Protection*, Health Physics 82(4):540-548; 2002). Videre vises det til at disse åpner for tilpasninger til helsevirkninger som ikke dekkes av ICNIRP, til lokale sosiale og individuelle hensyn og risikoavveininger. I denne forbindelse vises det til ICNIRP *Principles for Non-Ionizing Radiation Protection*. Health Phys 118(5):477–482; 2020). Klager peker på at WHOs enhet for ikke-ioniserende strålevern legger ICNIRPs retningslinjer til grunn og har ikke et syn i konflikt med dette.

- (21) Klager viser til at avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b gjør unntak fra nettselskapers plikt til å installere automatisk strømmåler (AMS) i tilfeller hvor «installasjonen er til vesentlig og dokumenterbar ulempe for sluttbruker». Hun påpeker at det følger av fast praksis at sluttbruker har krav på fritak fra installasjon av AMS dersom dette vilkåret er knyttet til helseplager og dokumentert i form av legeattest. Klager viser til at legeattest er levert til nettselskapet og at fritak fra AMS-måler er innvilget.
- (22) Klager hevder at fritaket fra AMS-måler ikke er til hinder for at nettselskapet kan foreta korrekt måling og avregning av alt forbruk hos den enkelte sluttbruker i samsvar med avregningsforskriften, enten ved at gammel blir stående, eller det blir installert ny måler som ikke produserer «skitten strøm». Det vises til at Elvia praktiserer måle- og avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b slik at bestemmelsen kun gir fritak fra kommunikasjonsfunksjonen (AMS), men at de ikke gir fritak for skitten strøm på grunnlag av «vesentlig og dokumenterbar ulempe for sluttbruker» som følge av skitten strøm. Klager mener at denne tolkningen ikke er i samsvar med rettspraksis.
- (23) Klager viser i denne forbindelse til at Borgarting Lagmannsrett, i rettskraftig dom av 3. november 2022, legger til grunn at det er tilstrekkelig for fritak om 1) man kan dokumentere – gjennom fremleggelse av legeattest – at man har symptomer som er forenlige med det som i dagligtale kalles el-overfølsomhet, og 2) at man på annen måte kan dokumentere at ulempen har sammenheng med «installasjonen», jf. LB-2021-136295. Klager peker på at pkt. 2) i praksis kan oppfylles gjennom en egenerklæring. Domspremissene viser ifølge klager at retten til fritak omfatter både helseplager som følge av radiokommunikasjon og som følge av skitten strøm. Klage finner støtte til denne tolkningen i et notat produsert av saksøkernes advokat Hugo P. Matre i Advokatfirmaet Schjødt AS.
- (24) Klager viser til at vedtaket først og fremst tar for seg hvorvidt nettselskapet har rett til å skifte måler, og fremholder at dette ikke er omstridt. Det som ifølge klager er omstridt, er hvorvidt nettselskapet har rett til å skifte måler til en måler som ut fra dommen i Borgarting lagmannsrett og foreliggende kunnskap, legeerklæring og hennes erfaring vil føre til helseplager, også i lys av at myndighetene skal føre en føre-var-linje og at gjeldende forskrifter for strålevern fremhever at skal tas spesielt hensyn til sårbare grupper.
- (25) Klager fremholder at retningslinjene for strålevern som legges til grunn i Norge (ICNIRP 2020), bare gir anbefalte grenseverdier for å beskytte allmennbefolkningen generelt, men åpner for at det gjøres tilpasninger i form av strengere vern for eldre, syke, barn og kvinner, folk med implantater, folk som er spesielt overfølsomme, og utfra føre-var-hensyn. Det er således intet brudd med retningslinjene å innvilge fritak for «skitten strøm».
- (26) Klager understreker at hun ikke ber om å få beholde sin gamle måler, men vil ha en måler som ikke tilfører boligen «skitten strøm» døgnet rundt, eventuelt om avbøtende tiltak som fjerner den «skitne strømmen» uten at strømmen må slås av.
- (27) Klager ber om at avslaget fra Elvia avvises samt at Elvia pålegges å finne fram til egnet løsning som ikke tilfører boligen skitten strøm fra ny strømmåler.

4 Energiklagenemndas vurdering

- (28) Saken gjelder X klage over vedtak fattet av RME den 15. mai 2024. Sakens hovedspørsmål er om klager kan motsette seg installering av AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsmodul i klagers bolig.
- (29) Det følger av avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b at nettselskapene er pliktig å installere AMS (avansert måle- og styringssystem) i hvert målepunkt, med mindre installasjonen er til «vesentlig og dokumenterbar ulempe» for sluttbruker. Nemnda viser videre til at nettselskapet har plikt til å gi fritak dersom vilkåret «vesentlig eller dokumenterbar ulempe» er oppfylt. Dette fritaket gjelder etter ordlyden kun nettselskapets plikt til å «sørge for at AMS er installert i hvert enkelt målepunkt». Rekkevidden av fritaket etter § 4-1 andre ledd bokstav b innebærer etter nemndas syn et fritak fra kommunikasjonsmodulen i AMS-målere. En deaktivering av denne medfører at måleren verken kan sende eller motta signaler.
- (30) I forvaltningspraksis har regelen blitt praktisert slik at det må foreligge helsemessig ulempe dokumentert ved attest fra lege eller psykolog, jf. Energiklagenemndas avgjørelse i sak 2021/1991. Unntaksregelen ble utformet for å ta hensyn til tilbakemeldinger under høringsprosessen om at kravet til installering av AMS-måler opplevdes som belastende for enkelte. Hensikten var å etablere en sikkerhetsmekanisme for personer som opplevde det som svært belastende å få en slik måler installert i egen bolig, jf. NVE høringsdokument 1/2011 kapittel 3.10.
- (31) I denne saken har klager fremlagt legeerklæring som dokumenterer at installasjon av AMS-måler fører til «vesentlig og dokumenterbar ulempe». Det er nemndas syn at klager derfor oppfyller vilkårene for unntak i avregningsforskriften § 4-1 andre ledd bokstav b.
- (32) Nemnda har i en rekke saker fremhevet at det er opp til hvert nettselskap å bestemme om kunder med innvilget fritak fra AMS-måler, skal beholde den gamle strømmåleren eller om strømmåleren skal skiftes ut til en digital strømmåler uten sender, jf. avregningsforskriften § 3-1. Nemnda er følgelig enig med RME i at avregningsforskriften § 4-1 ikke er til hinder for at nettselskapene bytter målere, all den tid installasjonen gjelder måler uten aktiv kommunikasjonsmodul. Klager har etter Energiklagenemndas syn ikke krav på å få installert en ny måler tilsvarende den gamle eller en måler av en annen type enn AMS-måler med fjernet eller deaktivert kommunikasjonsmodul.
- (33) Klager har vedlagt et notat forfattet av advokat Hugo Matre adressert til en gruppe med navn «Aksjonen vi tar AMS-målerne for retten». Det hevdes der at både formålet med fritaksregelen og hensynet til harmoni og konsekvens i regelverket tilsier at fritaket også er anvendelig for el-overfølsomme som reagerer på skitten strøm. , I notatet fremholdes det at en kunde har rett til å slippe installasjon av AMS-måler uten aktiv kommunikasjonsenhet dersom kunden har dokumentert «vesentlig ulempe» etter avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b, på grunnlag av at AMS-måleren uten kommunikasjonsmodul produserer såkalt «skitten strøm». Det hevdes at Borgarting lagmannsrett i avgjørelse den 3. november 2022 (LB-2021-13629) behandler både radiokommunikasjon (i dommen omtalt som «stråling») og «skitten strøm» (i dommen omtalt som «spenningsvariasjon») inn under fritaket i avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b.» Det pekes på at dette blant annet fremgår under lagmannsrettens fremstilling av sakens faktiske bakteppe punkt 1.2.4. Videre hevdes det at kunden har et rettskrav på en annen måler dersom de for det første kan dokumentere – gjennom

fremleggelse av legeattest – at de har symptomer som er forenlige med det som i dagligtale kalles el-overfølsomhet. For det andre må kunden ifølge notatet på annen måte, eksempelvis gjennom egenerklæring, dokumentere at ulempen har sammenheng med «installasjonen», her ny elektronisk måler, enten med eller uten funksjoner for trådløs kommunikasjon.

- (34) Nemnda viser til at regelen om fritak helt siden den ble opprettet har vært ment som en snever unntaksregel som tar hensyn til de som i dagligtale anses som «el-overfølsomme». Nemnda er ikke enig i at lagmannsrettens domsbegrunnelse kan tas til inntekt for en utvidelse av unntaksregelen i avregningsforskriften § 4-1 andre ledd bokstav b, slik den har vært praktisert til nå.
- (35) Nemnda viser til at lagmannsretten i punkt 1.2.4 uttaler at «Bevisførselen under ankeforhandlingen gir ikke grunnlag for å hevde at stråling under grenseverdiene er helseskadelig. Selv om det finnes forskere og andre fagpersoner som har inntatt et annet syn, ser dette ikke ut til å være representativt for det som er det rådende syn på dette området». Videre skriver lagmannsretten:

«Lagmannsretten understreker samtidig at man må skille mellom spørsmålet om stråling under grenseverdiene i seg selv er helseskadelig, og spørsmålet om slik stråling sammenholdt med psykologiske eller andre årsaksfaktorer, likevel kan være en medvirkende årsak til helseulemper. I slike tilfeller oppstår det spørsmål om unntakene i avregningsforskriften § 4-1 annet ledd bokstav b (...) kan være oppfylt på det grunnlaget. Dette spørsmålet kan ikke reduseres til et spørsmål om stråling under grenseverdiene i seg selv er helseskadelig».

- (36) Under punkt 1.3.1 tar så lagmannsretten stilling til rekkevidden av nettselskapets plikt til å installere AMS i alle målepunkt, jf. avregningsforskriften § 4-1. Her vurderer de også unntaksregelen i andre ledd bokstav b og hva som ligger i kravene til vesentlig ulempe, årsakssammenheng og dokumentérbarhet. Lagmannsretten viser i denne forbindelse til Helsedirektoratets rundskriv «Legeattest og automatiske straummålarar» fra 14. mars 2018, hvor det understrekes at det ikke er dokumentert sammenheng mellom helseplager og så svak stråling som den som kommer fra AMS-målere. Videre blir leger i rundskrivet instruert om å ikke skrive ut attester som sier at pasienten har plager som skyldes stråling fra AMS-målere, og det opplyses at slike attester vil være i strid med helsepersonelloven. Lagmannsretten mente at forvaltningspraksisen der det har vært krevd legeattest som dokumentasjon gjorde det praktisk vanskelig å påberope seg unntaksbestemmelsen i avregningsforskriften § 4-1. Lagmannsretten vurderer dokumentasjonskravet slik:

«I saker hvor det er helsemessige ulemper som i tilfelle vil gi grunnlag for unntak fra nettselskapets plikt til å installere slik måler, antar lagmannsretten at det må kreves at helseulempene kan dokumenteres ved fremleggelse av en alminnelig legeattest.

(...) At årsakskravet er oppfylt, vil som regel ikke kunne dokumenteres gjennom fremleggelse av legeattest. Lagmannsretten antar imidlertid at kravet må kunne oppfylles på andre måter, siden unntaket i forskriften som nevnt er gitt for å fange opp nettopp disse tilfellene.

(...) På denne bakgrunn legger lagmannsretten til grunn at det vil være tilstrekkelig om man kan dokumentere – gjennom fremleggelse av legeattest – at man har symptomer som er forenlige med det som i dagligtale kalles el-overfølsomhet. I motsatt fall ville

ikke unntaket nå sitt formål. Det skal imidlertid ses bort fra forutgående psykiske eller somatiske lidelser eller andre forhold som ikke vil forsterkes om det installeres AMS.

(...) I tilfeller hvor unntaket i avregningsforskriften får anvendelse, vil Elvia AS ikke ha plikt til å installere en ordinær AMS. Det følger likevel ikke av dette at nettkunden slipper å ha strømmåler. I slike tilfeller må det installeres en annen type måler, f.eks. en måler uten kommunikasjonsenhet, eller treffes andre tiltak som forebygger ulempe».

- (37) Etter nemndas vurdering gir ikke lagmannsretten i vurderingen av unntaksregelens rekkevidde uttrykk for at nettselskapenes handlingsrom etter regelverket er snevrere enn det har vært praktisert eller at nettselskapene ikke lenger står fritt til å velge type måler uten kommunikasjonsmodul i de tilfellene det er gitt fritak fra AMS etter § 4-1 andre ledd bokstav b. Etter nemndas syn gjelder fritaksregelen fritak fra plikten til å installere ordinær AMS og nemnda oppfatter lagmannsrettens uttalelser som å være i tråd med et slikt syn. Dersom det er innvilget fritak, kan nettselskapet i stedet installere AMS uten kommunikasjonsmodul. Nemnda vil peke på at nettselskapene er strengt regulerte monopoler. Disse har plikt til å sørge for at måling og avregning av strømforbruk foregår korrekt, slik at sluttbruker blir belastet for riktig forbruk og nettkostnad. Slik vil også de øvrige sluttbrukerne få korrekt belastning gjennom nettarriffen. Innenfor disse rammene har nettselskapene på enkelte områder handlingsrom til å selv vurdere hva som er de mest hensiktsmessige tekniske løsningene.
- (38) Både før og etter dommen fra Borgarting lagmannsrett har nettselskapene gitt fritak til personer som har vært ansett å oppfylle kravene for fritak, jf. § 4-1 andre ledd bokstav b. Det har vært vanlig praksis å installere AMS-måler uten kommunikasjonsmodul eller med deaktivert kommunikasjonsmodul hos disse kundene. Nemnda ser ikke noe grunnlag for å tolke Borgarting lagmannsretts avgjørelse i retning av at dagens praksis på dette området ikke er i tråd med § 4-1 andre ledd eller at nettselskapene ikke lenger skal ha rom til å velge type måler i de tilfellene hvor det er gitt fritak i medhold av den snevre unntaksbestemmelsen. Etter gjeldende regelverk står nettselskapet etter nemndas oppfatning fritt til å velge måler innenfor rammene av myndighetsbestemte krav, enten det i ordinære saker gjelder type AMS-måler eller type måler uten kommunikasjonsmodul i de tilfellene hvor det er innvilget fritak fra plikten til å installere AMS.
- (39) Klager har etter nemndas vurdering ikke et krav etter forskriften på å få installert en ny måler tilsvarende den gamle eller en annen type måler som ikke er en AMS-måler uten kommunikasjonsmodul. Nemnda kan heller ikke se at bestemmelsen om fritak fra AMS innebærer at nettselskapet, etter å ha fjernet eller deaktivert kommunikasjonsmodulen fra en AMS-måler, er pliktig til å gjennomføre ytterligere tiltak som skjerming eller filter.

5 Vedtak

- (40) Energiklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

1. **Klagen tas ikke til følge.**
2. **Reguleringsmyndigheten for energis vedtak 202403655-9 av 15. mai 2024 stadfestes.**

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Vedtaket er enstemmig.

Trondheim, 4. september 2024

Helle Grønli
Nemndsmedlem

Tormod Anders Sletten
Nemndsmedlem

Morten Sundt
Nemndsmedlem

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur